ಸೃಜನಿ

SRUJANI: Indian Journal of Innovative Research and Development (SIJIRD)
Volume-5 Issue 3, July-August 2026, Pp. 1-5
Bi-Monthly, Peer-Reviewed, Open Access, Indexed Journal

I S S N: 2583-3510
SIRDF JOURNALS
editor@srujani.in
www.srujani.in

ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮುದಾಯಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು (1881–1941)

ಡಾ. ಮಲ್ಲೇಶಪ್ಪ ಟಿ. ಎಸ್
ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಇತಿಹಾಸ ವಿಭಾಗ, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ತುಮಕೂರು

Abstract:
ಈ ಅಧ್ಯಯನವು 1881ರಿಂದ 1941ರವರೆಗೆ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮುದಾಯಗಳ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸ್ಥಿತಿ, ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಡೆತಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ಅವಕಾಶಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಗಳು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ, ಶಾಲೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ವಸತಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಹೇಗೆ ಪ್ರಭಾವಿಸಿದವು ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಆರ್ಥಿಕ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳು ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಸವಾಲುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಗೃತಿ, ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಲನಶೀಲತೆ ಕ್ರಮೇಣ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ, ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ನೀತಿಗಳು ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ-ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಮಹತ್ವದ ನೆಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವು.

Keywords: *ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನ, ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಗಳು, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ, ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಗಳು*

ಪೀಠಿಕೆ

ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅಲಕ್ಷಿತ ಸಮುದಾಯಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿಯ ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆ ಮತ್ತು ಕ್ರಮಗಳು ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮೇಣ ರೂಪುಗೊಂಡವು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ 1881ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ನಂತರ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಡಳಿತದ ಜೊತೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮುದಾಯಗಳ ಕಲ್ಯಾಣದಂತಹ ವಿಷಯಗಳೂ ಚರ್ಚೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಭಾಗಗಳಾದವು. ಶಿಕ್ಷಣವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಗತಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಚಿಂತನೆ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಲಗೊಂಡಿತು. ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆ, ಆರ್ಥಿಕ ಹಿಂದುಳಿತತೆ ಮತ್ತು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ದೂರ ಉಳಿದಿದ್ದ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಹಾಗೂ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರು ಒತ್ತಿಹೇಳಿದರು.

ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಚಾತುರ್ವರ್ಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಕಾಶಗಳಿಂದ

Please cite this article as: ಮಲ್ಲೇಶಪ್ಪ ಟಿ. ಎಸ್. (2026). ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮುದಾಯಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು (1881–1941). *ಸೃಜನಿ: ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಇನ್ನೋವೇಟಿವ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಅಂಡ್ ಡೆವೆಲಪ್‌ಮೆಂಟ್,* 5(3), 1–5

ವಂಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಅಲಕ್ಷಿತ ಹಾಗೂ ಕೆಳಸಮುದಾಯಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ ಸುಧಾರಕರು ಹಾಗೂ ಕ್ರೈಸ್ತ ಮಿಷನರಿಗಳು ಕೆಲವು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸಿದ್ದು ಈ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಗಮನಾರ್ಹ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಗೃತಿ, ಆತ್ಮಗೌರವ ಮತ್ತು ಜೀವನೋಪಾಯದ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದೆಂಬ ಅರಿವು ಕ್ರಮೇಣ ಈ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿತು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಸ್ತರಣೆ ಮತ್ತು ಶಾಲಾ ಪ್ರವೇಶದ ಅವಕಾಶಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಆರಂಭಿಕ ಹಂತವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದವು.

1890ರ ನಂತರ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರದ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಸಮುದಾಯಗಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ದೊರೆಯಿತು. ನಾಲ್ವಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಬಲಗೊಂಡಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಪಂಚಮರು ಸೇರಿದಂತೆ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದವು. ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕರೆತರುವುದು, ಅವರಿಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಶಿಕ್ಷಣ ಒದಗಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ವಸತಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಪಂಚಮ ಸಮುದಾಯದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ವಸತಿಯುಕ್ತ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಮೂಲಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಜೊತೆಗೆ ವಸತಿ, ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಇತರ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಕ್ರಮಗಳು ಕೇವಲ ಅಕ್ಷರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಹತ್ವದ ಕುರಿತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾದವು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ನಜರಾಬಾದ್‌ನ ಪಂಚಮ ಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಕರಾದ ಸಗಾಯ್‌ರಾಜ್ ಅವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದು. ಅವರು ಸುಮಾರು ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಕೆಳಸಮುದಾಯಗಳ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಆಸಕ್ತಿ ಮೂಡಿಸಲು ಶ್ರಮಿಸಿದರು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವೆಯಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣವು ಕೇವಲ ಸರ್ಕಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿರದೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದ ಉನ್ನತಿಯ ಸಾಧನವಾಗಿಯೂ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಗತ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಮಹತ್ವದ ಕುರಿತು ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಶಿಕ್ಷಕರ ಪಾತ್ರ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿತ್ತು.

ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಾಲೆಗಳು, ವಸತಿಯುಕ್ತ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಹಾಯಧನದಂತಹ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. 1900ರ ನಂತರ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಎಂ. ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು, ಶಾಲಾ ಕಟ್ಟಡಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ವಸತಿಯುಕ್ತ ಶಾಲೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಬಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುದಾನ ಒದಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರು. ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳ ಕೊರತೆ ಮತ್ತು ಬಡತನದಿಂದಾಗಿ ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆಯಲು ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಂದುವರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅವರು ಸಭೆಯ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದರು. ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಮಂಜೂರಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಅನುದಾನವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮುದಾಯಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು

ವೇಗಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬೇಡಿಕೆಗಳು ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತೀವ್ರಗೊಂಡವು.

ಆದರೆ, ಹಿಂದುಳಿದ ಮತ್ತು ಶೋಷಿತ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದೊಳಗೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಇದ್ದವು. ಕೆಲವು ಸವರ್ಣೀಯ ಸಮುದಾಯಗಳು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಶೋಷಿತ ವರ್ಗಗಳ ಮಕ್ಕಳು ಒಂದೇ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳೂ ಕಂಡುಬಂದವು. ಇಂತಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿರೋಧದ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯ ಹಲವು ಸದಸ್ಯರು ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನ ಸೆಳೆದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಂ. ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ಅವರ ನಿಲುವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚರ್ಚೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪೂರ್ವಗ್ರಹಗಳ ಪ್ರತಿಫಲನ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಶೋಷಿತ ವರ್ಗದವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಅವರು ವಾದಿಸಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಸಮಕಾಲೀನ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ಮನೋಭಾವದ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು. ಈ ನಿಲುವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪರವಾಗಿದ್ದ ಸುಧಾರಣಾವಾದಿ ಚಿಂತನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು.

ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಾರಾಯಣರೆಡ್ಡಿ, ಪರಮಶಿವಯ್ಯ, ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಆನಾದಗಿರಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಚಾರವಾದಿಗಳು ಶೋಷಿತ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೂ ಸಮಾನ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಜಸ್ಟಿಸ್ ಮಿಲ್ಲರ್ ಸಮಿತಿಯ ವರದಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅವರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಶಿಕ್ಷಣವು ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗೌರವ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಗೌರವದ ಬದುಕಿಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ಪ್ರಮುಖ ನಿಲುವಾಗಿತ್ತು. ಶೋಷಿತ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವರಿಗೆ ಸಮಾನ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಾನತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಅವರು ವಾದಿಸಿದರು.

ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಹಿಂದುಳಿದ ಹಾಗೂ ಶೋಷಿತ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಕಾಶ ನಿರಾಕರಿಸುವುದರಿಂದ ಅವರು ಇತರ ಧರ್ಮಗಳತ್ತ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ಎಂಬ ಆತಂಕವನ್ನೂ ಕೆಲವು ವಿಚಾರವಾದಿಗಳು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕ್ರೈಸ್ತ ಮಿಷನರಿಗಳು ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಳಸಮುದಾಯಗಳ ನಡುವೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜದೊಳಗಿನ ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದು ಅಗತ್ಯವೆಂದು ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರು. ಸಹಿಷ್ಣುತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮನ್ವಯ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಪ್ರಮುಖ ಮೌಲ್ಯಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ತಳಸಮುದಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಒತ್ತಿಹೇಳಿದರು.

ಪರಮಶಿವಯ್ಯ ಅವರು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶೋಷಿತ ವರ್ಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ನಿರಾಕರಿಸುವುದರ ವಿರುದ್ಧ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಶೋಷಿತ ವರ್ಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ನೀಡಿದರೆ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಸವರ್ಣೀಯರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಸಮಾನ ಶಿಕ್ಷಣದ ತತ್ವಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅವರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮಕ್ಕಳು ಒಂದೇ

ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಸಮಾನತೆಯ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಸಮರ್ಥಿಸಿದರು. ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಭಜನೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಗಾಢವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಆತಂಕವೂ ಅವರ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿತ್ತು.

ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ದಿವಾನ ಕಾಂತರಾಜ ಅರಸ್ ಅವರ ಆಡಳಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವು ಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಜಸ್ಟಿಸ್ ಮಿಲ್ಲರ್ ಸಮಿತಿಯ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಮೂಲಕ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಅನುಕೂಲಕರ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಯಿತು. ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಉನ್ನತಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವ ಮನೋಭಾವ ಕ್ರಮೇಣ ಬಲವಾಯಿತು.

1921ರಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಸರ್ಕಾರದ ಸುತ್ತೋಲೆ ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಹಂತವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು. ಶೋಷಿತ ವರ್ಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ನಿರಾಕರಿಸುವ ಶಾಲೆಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು, ಅಂತಹ ಶಾಲೆಗಳ ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಅನುದಾನವನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿಯುವುದು ಮುಂತಾದ ಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಶಾಲಾ ಪ್ರವೇಶದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ತರಲು ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಪಂಚಮರು ಸೇರಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮುದಾಯಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅವಕಾಶಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು.

ಆದಾಗ್ಯೂ, ಸರ್ಕಾರದ ಈ ಕ್ರಮಗಳಿಗೂ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಎಂ. ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಯ್ಯ, ಎಸ್. ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ರಾವ್, ವಕೀಲ ರಾಜಗೋಪಾಲ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್, ನರಸಿಂಹಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಸರ್ಕಾರದ ಸುತ್ತೋಲೆಯನ್ನು ಹಿಂಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಕೇವಲ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ವಿಷಯಗಳಾಗಿರದೆ, ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಚರ್ಚೆಯ ಪ್ರಮುಖ ವಿಚಾರಗಳಾಗಿದ್ದವು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ, 1881ರಿಂದ 1941ರವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಹಲವು ಹಂತಗಳ ಮೂಲಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡವು. ಆರಂಭಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದರೆ, ನಂತರದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಪ್ರವೇಶ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ದೊರೆಯಿತು. ಸರ್ಕಾರದ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಗಳು, ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯ ಚರ್ಚೆಗಳು, ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು, ಮಿಷನರಿಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೇವೆ ಹಾಗೂ ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸ್ವಂತ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳು ಈ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಕಾರಣವಾದವು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ, ವಸತಿಯುಕ್ತ ಶಾಲೆಗಳು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯಗಳು, ಶಾಲಾ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ಅನುದಾನಗಳಂತಹ ಕ್ರಮಗಳು ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದವು. ಹೀಗಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ನೀತಿಗಳು ಹಿಂದುಳಿದ ಮತ್ತು ಶೋಷಿತ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಿಸದೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಗೃತಿ, ಆತ್ಮಗೌರವ, ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಲನಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ಸಮಾನತೆಯ

ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಹ ಪ್ರಮುಖ ನೆಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಅಧ್ಯಾಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಹಿರೇಮಠ, ಆರ್. (1985). *ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣಾ ಚಳವಳಿ.* ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ.
- ಮುಗಳಿ, ರಂ. ಶ್ರೀ. (1975). *ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸ.* ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು.
- ನಾಗರಾಜ, ಎನ್. (1990). *ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಇತಿಹಾಸ.* ಪ್ರಿಸಂ ಬುಕ್ಸ್.
- ನಾಗರಾಜಯ್ಯ, ಹಂ.ಪ. (2000). *ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸ.* ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ.
- ಶಾಮಣ್ಣ, ಕೆ. (1970). *ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಇತಿಹಾಸ.* ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು.
- ಶೆಟ್ಟರ್, ಎಸ್. (1995). *ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ.* ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ.